

Prima instanță: Judecătoria Centru mun. Chișinău
Judecător: N. Mazur
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
Judecători: N. Budăi, V. Efros, I. Muruianu

Dosarul nr. 2ra-451/17

DECIZIE

05 iulie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Maria Ghervas
Tamara Chișca-Doneva, Luiza Gafton
Mariana Pitic, Ion Druță

examinând recursurile declarate de către:

- Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova;
- Sabina-Simonne Levina;
- Consiliul municipal Chișinău și Primăria municipiului Chișinău,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Sabina-Simonne Levina împotriva Primăriei municipiului Chișinău, Consiliului municipal Chișinău, Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la constatarea ilegalității deciziei nr. 9/8 din 19.01.2015 Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, cât și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, încasarea valorii imobilelor situate în mun. Chișinău, str. Columna, 115 și str. Armenească, 30, dobânzii de întârziere, prejudiciului moral și cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 08 decembrie 2016, prin care s-a admis apelul declarat de către Sabina-Simonne Levina și s-a casat hotărârea Judecătoria Centru mun. Chișinău din 22 iunie 2016, în partea în care a fost respinsă pretenția cu privire la încasarea cheltuielilor de judecată, cu adoptarea unei noi hotărâri în partea dată, în rest, hotărârea primei instanțe s-a menținut,

c o n s t a t ă :

La 25 martie 2015 Sabina-Simone Levina s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei municipiului Chișinău, Consiliului municipal Chișinău, Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la constatarea ilegalității deciziei nr. 9/8 din 19.01.2015 Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor

politice, cât și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, încasarea valorii imobilelor situate în mun. Chișinău, str. Columna, 115 și str. Armenească, 30, dobândirii de întârziere, prejudiciului moral și cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamanta a invocat că, bunelul său Liberoli Bențion Vigdorovici (născut în mun. Chișinău, în anul 1880), a fost proprietarul a două imobile în mun. Chișinău: unul situat pe str. Armenească 30, în care locuia familia sa, iar în ogradă se afla o tipografie (acesta a fost demolat după 1940 și actualmente în acel loc se află un bloc locativ) și altul situat pe strada Nikolaevskaia 115 (actualmente str. Columna 115).

La 27 octombrie 1904, bunelul Liberol Bențion s-a căsătorit cu Sluva, bunica sa. Din această căsătorie, pe data de 20 iulie 1914 s-a născut mama ei - Liberoli Ruhlea. La 09 aprilie 1937, mama Liberoli Ruhlea s-a căsătorit cu tatăl ei - Cervinski Iacob. Din această căsătorie, la 11 ianuarie 1939 s-a născut reclamanta - Cervinski Sabina Simonne, iar ulterior prin căsătoria cu Levin Vladlen a dobândit numele de familie Levina.

S-a mai indicat că în 1942 bunelul a fost represat din motive politice și condamnat la 3 ani de muncă silnică și deportat, inițial în Siberia, iar ulterior în Kazahstan, împreună cu familia. Revenind în Chișinău, din cauza umilințelor și traumelor fizice și psihice prin care a trecut, bunelul a fost permanent bolnav, iar în 1947 a decedat, fiind înmormântat la Cimitirul Evreiesc din Chișinău. Este evident că din cauza ambianței de atunci și a pericolului iminent pentru viața familiei, bunelul nu a putut solicita restituirea mobilelor confiscate, mai ales că în unul din ele a fost instalată una din autoritățile publice ale statului.

După decesul bunelului, mama ei, deși a acceptat averea succesorală, nu și-a putut legaliza drepturile.

Menționează reclamanta, că după decesul mamei în 1968, deși a acceptat averea succesorală, nu a avut posibilitatea să-și legalizeze drepturile succesoriale. La 14.05.2008, în calitate de moștenitoare, a depus la Comisia specială a Primăriei mun. Chișinău o cerere, înregistrată cu nr. 4176/08, în care a cerut restituirea imobilului de pe str. Columna 115. După o corespondență mai îndelungată cu Primăria Chișinău, în martie 2009 a depus ultimul document solicitat de către Comisie - certificatul de moștenitor legal a patrimoniului succesoral al cet. Liberoli Bențion. În octombrie 2009 a depus la Primărie o cerere suplimentară prin care a solicitat și recuperarea valorii imobilului situat pe strada Armenească 30 și și-a exprimat disponibilitatea să renunțe pentru totdeauna la orice pretenție pecuniară vis-a-vis de acesta, în situația în care autoritățile administrației publice locale îi vor restitui imobilul din strada Columna 115, astfel încât să intre în stăpânirea de fapt și de drept a acestuia, fără vre-un proces judiciar.

Indică, că deoarece Primăria tergiversa examinarea cererii, la 07.04.2010, a depus la Curtea de Apel Chișinău o cerere de chemare în judecată în ordinea contenciosului administrativ și la 16.07.2010 Curtea de Apel Chișinău a pronunțat o hotărâre, prin care Primăria mun. Chișinău a fost obligată să convoace ședința

Comisiei speciale pentru examinarea cererilor de restituire a imobilelor confiscate sau naționalizate pentru examinarea cererii de restituire a imobilului situat pe adresa Columna, 115 mun. Chișinău. Această hotărâre a intrat în vigoare prin neatacare.

Mai indică, că deși toate documentele pertinente cu explicațiile respective au fost anexate la cererea ei din 2008, în pofida faptului că exista o hotărâre judecătorească, care obliga autoritatea publică locală să convoace ședința pentru examinarea cererii ei din 2008, problema a fost tergiversată timp de 5 ani.

Relevă, că astfel, Comisia municipală privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, s-a pronunțat parțial asupra cererii ei abia la 18.03.2013 prin Decizia nr. 5, pe care a primit-o prin intermediul poștei la 14 mai 2013. Prin această decizie a fost informată despre respingerea cererii de restituire în natură a imobilului naționalizat situat pe adresa Columna, 115, Chișinău, fără nici un fel de motivare.

Sușține, că mai mult ca atât, în decizie a fost trecut cu tăcere suplimentul la cerere, prin care a solicitat restituirea contravalorii de piață a imobilului situat pe str. Armenească, 30, Chișinău.

La 27.05.2013, în scopul aflării motivelor respingerii cererii, reprezentanta ei s-a deplasat la sediul Primăriei Chișinău pentru a ridica extrasul din procesul-verbal nr. 5 din 18.03.2013. Potrivit extrasului din procesul-verbal nr. 5 din 18.03.2013, motivul nesatisfacerii cererii reclamantei din 14.05.2008, este imposibilitatea restituirii în natură a bunului, deoarece temeiul înscrierii în calitate de proprietar al imobilului situat pe adresa Columna, 115 a unui nou proprietar este un contract de vânzare-cumpărare din 05.03.2003.

Afirmă, că la 04.06.2013, a depus o cerere la Primăria mun. Chișinău, prin care a solicitat: restituirea valorii imobilului situat pe adresa Columna 115, Chișinău și emiterea unei decizii cu privire la cererea suplimentară a subsemnatei din 06.10.2009, prin care a solicitat restituirea contravalorii de piață a imobilului situat pe str. Armenească, 30, Chișinău. La 20.09.2013 a transmis Primăriei mun. Chișinău raportul de evaluare a imobilului situat pe str. Armenească, 30, întocmit de ÎS „Cadastru”, iar pe data de 01.10.2013 a depus la Primăria mun. Chișinău raportul de evaluare a imobilului situat pe str. Columna, 115, întocmit de ÎS „Cadastru”.

Relatează, că în ceea ce privește imobilul de pe Columna, 115, în decembrie 2008, a prezentat Primăriei un raport de evaluare a respectivului imobil, care s-a bazat pe anumite date greșite (diminuate) și care a fost de fapt rectificat prin evaluarea din 23 august 2013. Pe data de 19.01.2015 Comisia municipală privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, a emis Decizia nr. 9/8 prin care a respins cererea reclamantei – „moștenitoare a averii lui Liberoli Bențion, care a reținut avere în municipiul Chișinău, pe motiv că lipsește buletinul de identitate care confirmă

cetățenia Republicii Moldova”. Pe data de 25.02.2015, reprezentantul ei s-a deplasat la Primăria mun. Chișinău și a ridicat decizia nr. 9/8 din 19.01.2015.

Relevă, că nu este de acord cu decizia enunțată, deoarece prin aceasta i-a fost vătămât un drept recunoscut de lege și anume: Comisia municipală privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice și-a motivat refuzul pe motivul că lipsește buletinul de identitate, care confirmă cetățenia Republicii Moldova. Or, Legea nr. 1225-XII din 08.12.92 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, în art. 12 stabilește expres că: „Cetățenilor Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor; bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia lor”. Respectiv, calitatea de cetățean al Republicii Moldova se referă la persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilitate și nu la moștenitorii lor. În acest sens este și răspunsul nr. 03/9693 din 23.10.2013 a Ministerului Justiției la interpelările Primăriei, care a indicat expres ca: „la stabilirea ordinii la succesiunea legală se va ține cont de clasa de moștenitori și gradul de rudenie a persoanelor cu cel ce a lăsat moștenirea, indiferent de cetățenia acestora”. Într-o altă scrisoare, nr. 03/17 din 02.01.2014, Ministerul Justiției menționează: „condiția deținerii cetățeniei se referă la persoana supusă represiunilor, dar nu și la moștenitorii acesteia”. Adică, reclamanta nu trebuie neapărat să dețină cetățenie moldovenească pentru a pretinde fie la primirea în proprietate a imobilelor moștenite, fie la contravaloarea acestora.

Consideră, că urmare a tergiversării examinării cererilor sale de către autoritatea publică locală, este îndreptățită să solicite repararea pagubelor materiale cauzate, pe care le evaluează după cum urmează:

a) În ceea ce privește imobilul din str. Columna, 115: în conformitate cu prevederile legale, cererea sa urma să fie examinată în 6 luni, după prezentarea tuturor documentelor. Ultimul document pertinent - evaluarea imobilului - a fost prezentat în decembrie 2008. Conform respectivului document, valoarea imobilului a fost stabilită în sumă de 11 746 253 lei. Menționează că, pe cale de consecință, până la 01 iulie 2009, Primăria urma să adopte o decizie privind restituirea valorii imobilului.

Astfel, suma nerestituită în termeni legali, constituie o datorie și este purtătoare de dobândă legală, potrivit articolului 619 din Codul civil. Dobânda legală la suma de 11 746 253 lei urmează a fi calculată până la data prezentării Primăriei mun. Chișinău celui de-al doilea Raport de evaluare, care a fost prezentat în octombrie 2013 și în care s-a stabilit valoarea în mărime de 14 754 376 lei. După prezentarea celui de-al doilea raport de evaluare, dobânda de întârziere urmează a fi calculată la suma de 14 754 376 lei până la adresarea în instanța de judecată.

În concluzie, dobânda de întârziere la suma de 11 746 253 lei pentru perioada 01 iulie 2009 - 01 octombrie 2013 constituie suma de 9 469 249,9 lei. Dobânda de întârziere la suma de 14 754 376 lei pentru perioada 01 octombrie 2013 - 25 martie 2015 constituie suma de 2 961 385,16 lei.

În total solicită, încasarea în folosul său a dobânzii de întârziere pentru

neachitarea la timp a contravalorii imobilului din str. Columna 115 în sumă de 12 430 635,06 lei;

b) În ceea ce privește imobilul de pe str. Armenească, 30, evaluarea imobilului de pe str. Armenească, 30 a fost prezentată Primăriei la 01 octombrie 2013. Timp de 6 luni Primăria urma să dispună achitarea sumei de 5 895 315 lei în folosul subsemnatei. Odată ce o asemenea decizie nu a fost luată, la suma datorată urmează a fi calculată dobânda legală în conformitate cu articolul 619 din Codul civil. Pe cale de consecință dobânda de întârziere la suma de 5 895 315 lei pentru perioada 01 octombrie 2013 - 25 martie 2015 constituie suma de 1 183 262,4 lei, care urmează a fi încasată.

În total, dobânda de întârziere pentru neachitarea contravalorii pentru ambele imobile constituie suma de 13 613 897,46 lei, care urmează a fi încasată în folosul reclamantei.

Ulterior, pe parcursul judecării cauzei, reclamanta și-a concretizat cerințele acțiunii, solicitând încasarea tuturor sumelor din contul Ministerului Finanțelor, indicând în cererea de concretizare a cerințelor, de rând cu Primăria mun. Chișinău, Consiliul mun. Chișinău în calitate de copârât și Ministerul Finanțelor (f.d. 134).

Prin cererea de chemare în judecată modificată și concretizată (f.d. 148-153), reclamanta a solicitat constatarea ilegalității Deciziei nr. 9/8 din 19.01.2015 a Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice a Primăriei mun. Chișinău; încasarea a valorii imobilelor situate în mun. Chișinău pe str. Columna, 115 și str. Armenească, 30 în sumă totală de 20 649 691 lei; încasarea dobânzii de întârziere la sumele datorate în mărime totală de 13 613 897,46 lei; încasarea pagubei morale în sumă de 1 000 000 lei; încasarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 22 iunie 2016:

-S-a admis parțial acțiunea;

-S-a constatat ilegalitatea deciziei nr. 9/8 din 19.01.2015 a Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice a Primăriei mun. Chișinău;

-S-a dispus încasarea din contul bugetului Consiliului municipal Chișinău prin transferul din contul bugetului de stat, în beneficiul Sabinei-Simmonne Levina, costul imobilelor naționalizate din str. Columna, 115 și str. Armenească, 30, mun. Chișinău în valoarea totală de 20649691 (douăzeci milioane șase sute patruzeci și nouă mii șase sute nouăzeci și unu) lei, cu eșalonarea pe o perioadă de 3 ani;

-În rest, cerințele Sabinei-Simmonne Levina privind încasarea dobânzii de întârziere, a prejudiciului moral și cheltuielilor pentru asistență juridică, s-au respins, ca lipsite de temei.

La data de 27 iunie 2016, reprezentantul apelantei Sabinei-Simonnei Levina, avocatul Vitalie Nagacevschi a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond,

completându-l la 25 octombrie 2016, a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii în partea respingerii acțiunii, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

La data de 11 iulie 2016, reprezentantul apelanților Consiliului și Primăriei mun. Chișinău, Cobzarenco Viorica a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, 03 noiembrie 2016, a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

La data de 13 iulie 2016, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, completându-l la 02 noiembrie 2016, a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 08 decembrie 2016:

-S-a admis apelul declarat de către Sabina-Simonne Levina;

-S-a casat hotărârea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 22 iunie 2016, în partea în care a fost respinsă pretenția cu privire la încasarea cheltuielilor de judecată, cu adoptarea unei noi hotărâri după cum urmează:

-S-a încasat din contul bugetului Consiliului municipal Chișinău, prin transferul din contul bugetului de stat, în beneficiul Sabinei-Simmone Levina suma de 14 530 (paisprezece mii cinci sute treizeci) lei, cu titlu de cheltuieli de judecată pentru asistență juridică;

-În rest, hotărârea primei instanțe s-a menținut;

-S-au respins, din lipsă de temeii, apelurile declarate de către reprezentantul apelanților Consiliului și Primăriei mun. Chișinău, Cobzarenco Viorica și reprezentantul apelantului Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Armașu Octavian.

Nefiind de acord cu decizia menționată, la 10 ianuarie 2017, în termenul prevăzut de lege, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat recurs, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 08 decembrie 2016 și a hotărârii Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 22 iunie 2016, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii înaintate de Sabina-Simonne Levina ca fiind depusă cu omiterea termenului de prescripție și neîntemeiată.

În motivarea recursului, cu reiterarea motivelor de fapt și de drept invocate pe parcursul examinării cauzei în instanțele inferioare, recurentul a menționat, că în pofida faptului solicitării amânării examinării cauzei, din motivul colectării unor informații în vederea examinării juste și sub toate aspectele a cauzei date, instanța de apel a refuzat să admită demersul de amânare. Astfel, consideră că refuzul de a admite demersul de amânare a avut ca efect încălcarea dreptului la un proces echitabil, mai mult ca atât, unele informații și probe obținute ca efect al demersurilor ar fi putut să aibă ca efect adoptarea de către instanța de apel a unei alte soluții decât cea pronunțată.

A invocat recurentul că în speță a fost omis termenul de prescripție la depunerea acțiunii. În acest sens a menționat că informația privind reabilitarea membrilor familiei a fost oferită de către Procuratura Generală reprezentantului

reclamantei, contra semnătură, la data de 20.04.1995, iar acțiunea a fost depusă abia la 25.03.2015.

A indicat că, instanța de apel nu a supus examinării legalitatea hotărârii primei instanțe integral, nici argumentele invocate de Ministerul Finanțelor în cererea de apel înaintată.

Menționează că eliberarea certificatului de moștenitor în favoarea doar a reclamantei nu înseamnă că alte persoane nu dispun de dreptul la succesiune. Instanțele ierarhic inferioare nu au analizat faptul că copiii lui Liberoli Bențion, numiți Raisa și David, de asemenea dispun de dreptul la succesiune. Astfel, desemnarea tuturor moștenitorilor în prezenta speță este determinantă pentru soluționarea justă a cauzei, deoarece doar în așa fel s-ar evita încălcarea drepturilor succesorilor, care nu au fost atrași în proces.

Accentuează recurentul asupra faptului că reclamanta nu a prezentat careva acte de la arhivă sau alte instituții abilitate, care ar atesta anume faptul confiscării celor două bunuri imobile, or în lipsa unor acte de confiscare, orice hotărâre judecătorească de încasare a valorii averii eventual confiscate este ilegală și neîntemeiată. Mai mult, indică recurentul, instanțele inferioare au omis și faptul că reclamanta nu a prezentat probe incontestabile în susținerea faptului că bunelul acesteia Liberoli Bențion, ar avea calitatea de proprietar al bunurilor, amplasate în mun. Chișinău, str. Armenească 30 și str. Nicolaevscaia 115.

Menționează recurentul și asupra faptului că, în speță, cererea a fost depusă de către reclamantă, care nu deține cetățenia Republicii Moldova, mai mult ca atât nici bunelul reclamantei, Liberoli Bențion, nu a deținut cetățenia Republicii Moldova.

Indică recurentul și faptul că, potrivit art. 12 din Legea privind reabilitarea victimelor politice, în cazul în când valoarea bunurilor nu depășește suma de 200 mii lei, plata compensației poate fi eșalonată pe o perioadă de până la 3 ani, iar în cazul când valoarea bunurilor depășește suma de peste 200 mii lei – pe o perioadă de până la 5 ani. Astfel, ținând cont de faptul că prima instanță a dispus încasarea unei sume cu mult peste 200 mii, consideră recurentul că perioada de reeșalonare urma să constituie 5 ani.

Consideră recurentul că instanța de apel a încasat exagerat suma de 14 530 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică, or suma de 14 530 a fost achitată în favoarea avocatului S. Bostan, care nu a reprezentat-o pe reclamantă în acest proces.

La 08 februarie 2017 Sabina-Simonne Levina prin intermediul avocaților Galina Bostan și Vitalie Nagacevski (mandatele nr.0888145, nr.0406551) a declarat recurs, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei din 08 decembrie 2016 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 22 iunie 2016 a Judecătoriei Centru Chișinău în partea: respingerii încasării dobânzii pentru întârzierea achitării valorii imobilelor naționalizate, respingerii încasării pagubei morale, dispunerii eșalonării pentru o perioadă de 3 ani a achitării valorii imobilelor naționalizate. Pronunțarea în această parte a unei noi hotărâri, prin care

să fie dispusă admiterea capetelor de cerere respinse și anume: încasarea în folosul reclamantei a dobânzii de întârziere la sumele datorate în mărime totală de 13 613 897,46 lei conform calculelor prezentate în acțiune, încasarea în folosul reclamantei a pagubei morale în sumă de 1 000 000 lei, dispunerea încasării compensației valorii imobilelor și celorlalte sume printr-o plată unică.

În motivarea recursului Sabina-Simonne Levina a indicat că, prin decizia din 08 decembrie 2016 instanța de apel a aplicat eronat normele de drept material, prin neaplicarea prevederilor art. 619 al. (1) Cod civil. Reține recurenta, că, ținând cont de faptul că în decizia sa Curtea de Apel Chișinău a reținut că, potrivit art. 619 al. (1) Cod civil, obligațiile pecuniare sunt purtătoare de dobânzi, iar motivarea deciziei instanței de apel în partea neîncasării dobânzii de întârziere nu poate fi reținută pentru următoarele motivele invocate în act judecătoresc. Și anume, primul argument invocat de instanța de fond și reținut de instanța de apel, potrivit căruia fără rapoarte de evaluare, cererea reclamantei privind încasarea sumei bănești era necompletă, este neîntemeiat din punct de vedere al recurente. Deoarece, invocă Sabina-Simonne Levina, la materialele cauzei au fost anexate rapoartele respective de evaluare a bunurilor imobile. Al doilea argument invocat de instanța de apel, potrivit căruia Comisia municipală privind restituirea valorii bunurilor prin achitare de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice a Primăriei mun. Chișinău (în continuare – Comisia Primăriei), nu a fost în întârziere, deoarece reclamanta nu a prezentat buletinul de identitate și acest fapt a constituit temei de respingere a cererii, la fel este neîntemeiat. Susține recurenta că, Comisia Primăriei a examinat în fond cererea Sabinei-Simonne Levina chiar și în lipsa buletinului de identitate (decizia Comisiei nr. 5 din 18 martie 2013), și a respins-o din alt motiv.

Consideră recurenta Sabina-Simonne Levina că, subiectul încasării dobânzilor nu poate fi omis și trebuie examinat din perspectiva aplicabilității art. 619 al.(1) Cod civil și din perspectiva momentului nașterii dreptului la dobânda de întârziere.

Susține recurenta că, instanța de apel eronat a aplicat normele de drept material, prin interpretarea eronată a Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice și neaplicarea Codului civil, adică a legii care trebuia să fie aplicată. Acest temei de declarare a recursului, consideră recurenta este aplicabil modului în care a fost tratat, atât de către instanța de fond, cât și de instanța de apel, subiectul privind prejudiciul moral și eșalonarea pe o perioadă de 3 ani a încasării valorii imobilelor naționalizate.

Invocă recurenta că, în cazul în care se acceptă că eșalonarea achitării compensațiilor, în condițiile reglementate de p. 11 din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 627 din 05 iunie 2007, este aplicabilă prin analogie nu numai persoanelor supuse represiunilor politice, dar și a moștenitorilor acestora, atunci tot

prin analogie este aplicabilă și regula achitării compensației printr-o plată unică în care beneficiarul compensației are 75 și mai mulți ani. La data pronunțării actului judecătoresc recurenta avea deja 77 de ani împliniți. Astfel, consideră recurenta Sabina-Simonne Levina că, compensația încasată nu putea fi eșalonată, urmând a fi dispusă achitarea printr-o plată unică.

Cât privește prejudiciul moral, recurenta susține, că instanța de apel neîntemeiat a opinat că soluția dată de instanța de fond, precum că această pretenție este neîntemeiată pe motiv că Legea 1225 din 08 decembrie 1992 nu prevede dreptul la recuperarea a prejudiciului moral, ar fi corectă. Consideră recurenta că, Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nici nu interzice recuperarea prejudiciului moral. Mai mult ca atât, reține recurenta că, respectiva relație juridică este reglementată și de alte legi, cum ar fi Codul civil, Legea contenciosului administrativ, Legea cu privire la procuratură, etc. Totodată, recurenta atrage atenția asupra faptului că, Legea specială este mult mai veche decât Codul civil, Legea contenciosului administrativ, Legea cu privire la procuratură. Respectiv, consideră recurenta, aplicarea prioritara a legii speciale este îndoielnică.

Afirmă recurenta, că are tot dreptul să solicite repararea prejudiciului moral conform cerințelor enunțate în acțiune, deoarece acesta i-a fost cauzat. Susține, că a fost martorul suferințelor fizice și psihice a bunelului cauzate de efectele deportării.

La data de 27 februarie 2017, Consiliul municipal Chișinău și Primăria municipiului Chișinău au declarat recurs, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care acțiunea depusă de Sabina-Simonne Levina să fie respinsă ca neîntemeiată.

În motivarea recursului a indicat că, instanțele inferioare au apreciat greșit că decizia Comisiei speciale este una ilegală, astfel Comisia nu putea să ia o decizie în cazul în care la dosarul dnei Sabina-Simonne Levina lipsește un act din cele indicate la pct. 5 Hotărârii Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007, care prevede expres, că la cererea de restituire a bunurilor sau de compensare a valorii acestora urmează a fi anexate, în mod obligatoriu toate documentele enumerate printre care buletinul de identitate, care confirmă cetățenia Republicii Moldova, act care lipsește la dosarul dnei Levina Sabine-Simonne. Consideră legală Decizia nr. 9/8 din 19 ianuarie 2015 a Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea compensațiilor persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensațiilor persoanelor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice.

Au mai invocat recurenții că în bugetul Consiliului municipal Chișinău nu sunt prevăzute surse financiare în acest sens.

Consideră, că instanțele inferioare urmau ca în cazul constatării ilegalității deciziei Comisiei speciale să oblige Comisia să examineze repetat cererea dnei Sabina-Simonne Levina, cu indicarea motivelor legale care să convingă membrii

Comisiei să adopte o decizie, prin care cererea menționată să fie admisă, caz în care, conform Hotărârii Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007 acești bani ar fi fost solicitați de la Ministerul Finanțelor.

De asemenea, recurenții nu sunt de acord cu încasarea sumei de 14 530 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică deoarece o consideră neîntemeiată.

Conform art. 434 alin. (1) CPC, *recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.*

Având în vedere că copia deciziei integrale a instanței de apel a fost expediată în adresa părților la 22 decembrie 2016 (f.d. 40 vol. II), cât și faptul că la materialele cauzei nu sunt careva probe privind recepționarea acesteia, recursul depus de Consiliul municipal Chișinău și Primăria municipiului Chișinău se consideră declarat în termen.

La data de 06 martie 2017, Sabina-Simonne Levina prin intermediul avocatului Galina Bostan prezentat referință pe marginea recursului declarat de Ministerul Finanțelor, solicitând declararea acestuia inadmisibil cu titlu subsidiar – nefondat.

La data de 21 martie 2017, Sabina-Simonne Levina prin intermediul avocatului Galina Bostan prezentat referință pe marginea recursului declarat de Consiliul municipal Chișinău și Primăria municipiului Chișinău, solicitând declararea acestuia inadmisibil, întrucât nu se încadrează în niciuna din temeiurile declarării recursului, prevăzut de art.432 Cod de procedură civilă.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 03 mai 2017 recursurile înaintate au fost declarate admisibile.

În conformitate cu art. 441 Codul de procedură civilă în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

În conformitate cu art. 444 Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Judecând recursurile declarate în limitele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție le consideră declarate în termen și care urmează a fi admise cu casarea deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare în ordine de apel din următoarele motive.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele cauzei rezultă că reclamanta-recurent Sabina-Simonne Levina a depus cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei mun. Chișinău, Consiliului mun. Chișinău și Ministerului Finanțelor privind constatarea ilegalității deciziei Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice nr.9/8 din 19.01.2015, încasarea valorii imobilelor, a dobânzii de întârziere, a prejudiciului

moral și a cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea Judecătoriei Centru din 22.06.2016, pretențiile reclamantei au fost admise parțial, s-a constatat ilegalitatea deciziei Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice nr. 9/8 din 19.01.2015 și s-a dispus încasarea din contul bugetului Consiliului mun. Chișinău, prin transferul din contul bugetului de stat, în beneficiul Sabinei-Simmone Levina costul imobilelor naționalizate din str. Columna, 115 și str. Armenească, 30, mun. Chișinău în valoarea totală de 20 649 691 lei cu eşalonarea plății pe 3 ani.

Ulterior, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 08.12.2016, au fost respinse apelurile declarate de către Consiliul municipal Chișinău, Primăria mun. Chișinău și Ministerul Finanțelor, admis apelul declarat de către Sabina-Simonne Levina și s-a casat hotărârea Judecătoriei Centru din 22.06.2016 în partea încasării cheltuielilor de judecată, cu adoptarea unei noi hotărâri în această parte, prin care s-a dispus încasarea din contul Consiliului mun. Chișinău, prin transfer din contul bugetului de stat, în beneficiul Sabinei-Simmone Levina a sumei de 14 530 lei cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică. În rest hotărârea primei instanțe s-a menținut.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră decizia instanței de apel ca fiind emisă cu aplicarea eronată a cadrului legal pertinent speței, inclusiv cu încălcarea normelor de drept procedural, fapt care în conformitate cu prevederile art. 432 alin. (1) lit. d) CPC constituie temei de casare a hotărârii judecătorești pronunțate și restituirea pricinii spre rejudecare, din considerentele ce urmează:

În conformitate cu art. 373 alin. (1) CPC, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

Conform art. 373 alin. (4) CPC, instanța de apel nu este legată de motivele apelului privind legalitatea hotărârii primei instanțe, ci este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei”. Alin (5) al aceluiași articol stipulează că instanța de apel este obligată să se pronunțe în privința tuturor motivelor invocate în apel.

În conformitate cu art. 239 CPC, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

În conformitate cu art. 240 alin. (1) CPC, la deliberarea hotărârii instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinilor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admisibilitatea acțiunii.

În conformitate cu art. 241 alin. (5) CPC, în motivare se indică circumstanțele pricinii constatate de instanță, probele care se întemeiază concluziile ei privitor la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la

respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Totodată hotărârea trebuie să fie certă, completă, corectă, clară, consecutivă, convingătoare și concretă. Circumstanțele și probele constatate în cauză urmează să fie expuse într-o strictă consecutivitate logică. De asemenea concluziile instanței expuse în partea motivată a hotărârii trebuie să coincidă cu circumstanțele pricinii, constatate pe parcursul dezbaterilor judiciare, în caz contrar hotărârea fiind lovită de nulitate.

Cu derogare de la normele de drept procedural citate, Colegiul consideră că instanța de apel nu a supus examinării nici legalitatea hotărârii primei instanțe integral, nici argumentele invocate de către Consiliul municipal Chișinău, Primăria mun. Chișinău și Ministerul Finanțelor în cererile de apel înaintate. Or, în partea motivată a deciziei urma a se menționa fiecare argument invocat de apelant în cererea sa, concluzia instanței pentru care motive acest argument este neîntemeiat, în baza căror norme și probe instanța a ajuns la concluzia menționată.

În acest context legal, Colegiul reține ca fiind întemeiate argumentatele Ministerului Finanțelor că întru examinarea completă și sub toate aspectele a cauzei, Ministerul Finanțelor a înaintat Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Interne și Arhivei Naționale demersuri în vederea obținerii unor informații suplimentare (faptul ridicării certificatului de reabilitare, confiscării, arestării, condamnării, supunerii represiunilor politice a familiei Liberoli etc.).

Astfel, deoarece până la data ședinței în cadrul instanței de apel (08.12.2016) nu au fost obținute toate răspunsurile, Ministerul Finanțelor a depus la data de 07.12.2016 o cerere de amânare a examinării cauzei cu prezentarea argumentelor de rigoare, unul din acestea fiind că acest demers a avut ca scop colectarea unor informații în vederea examinării juste și sub toate aspectele a cauzei date, însă, în pofida acestui fapt, instanța de apel a refuzat să admită demersul de amânare și a examinat cauza în lipsa reprezentantului Ministerului Finanțelor, iar refuzul de a admite demersul de amânare a avut ca efect încălcarea dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În acest sens, cu referire la argumentele reprezentantului recurentei-intimat Sabineei-Simonne Levina în instanța de apel (f.d. 8 Vol. II), reținute eronat ca fiind întemeiate de către instanța de apel la respingerea demersului și anume că nu se admite prezentarea altor probe noi decât în caz că nu le-au putut prezenta în instanța de fond, Colegiul menționează că instanța de apel, contrar prevederilor 372 alin. (1) CPC, nu s-a expus asupra argumentelor formulate în demers care au justificat imposibilitatea prezentării acestora în instanța de fond.

Mai mult ca atât, Colegiul reține că informația solicitată prin aceste interpelări și respectiv, răspunsurile parvenite de la autoritățile de stat competente, inclusiv a Procuraturii Generale, sunt probe necesare pentru stabilirea corectă a situației de fapt în vederea aplicării corecte a legii, la caz al Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08

decembrie 1992 (și nicidecum în vederea probării netemeinicii acțiunii în sine).

În acest sens, Colegiul reține că în răspunsul nr. 21(13)-36/95-2303 Procuratura Generală a indicat că: „Din datele de care dispune Procuratura Generală (dosarul de control nr. 13-36/95 din anul 1995), s-a stabilit că cet. Levina Sabina-Simona Iacob (domiciliată în SUA) a adresat o cerere la 20 ianuarie 1995 cu privire la reabilitarea bunelului său - Liberoli Bențion. Procuratura RM conform solicitării, urma să informeze petiționara Levina Sabina-Simona despre rezultatele examinării cererii cu eliberarea certificatului de reabilitare prin intermediul rudei sale - Ostapenco Ana (domiciliată în mun. Chișinău). La 20 aprilie 1995 cererea a fost soluționată și petiționara Levina Sabina-Simona, a fost informată prin intermediul rudei sale - Ostapenco Ana cu eliberarea, contra semnătură, a certificatului de reabilitare solicitat (în original), vizând reabilitarea lui Liberoli Bențion la 18 mai 1989, fapt confirmat prin semnătura cet. Ostapenco Ana (copiile cererii, certificatului de reabilitare și scrisorii cu semnătura cet. Ostapenco A. se anexează).

Concomitent, Vă informăm că, la 06 iulie 2007 cet. Levina Sabina-Simona, prin intermediul avocatului S. Bostan, s-a adresat la Procuratura Generală cu cerere, prin care repetat a solicitat eliberarea certificatului de reabilitare. Ca urmare, la 20 iulie 2007 prin scrisoarea Procuraturii Generale cu nr. 21 (13)-36/95/7032, petiționarei, prin intermediul avocatului S. Bostan i-a fost expediat certificatul privind confirmarea reabilitării lui Liberoli Bențion la 18 mai 1989 (copiile cererilor, scrisorii de însoțire și certificatului de reabilitare se anexează).”

În contextul acestor circumstanțe de fapt, confirmate de către Procura Generală, Colegiul menționează că la rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să se expună asupra argumentelor Ministerului Justiției (invocate în instanțele inferioare) referitor la omiterea termenului de prescripție de către recurenta-intimat Sabina-Simonne Levina la depunerea acțiunii, și anume că reprezentantul acesteia, la data de 20.04.1995, contra semnătură, a recepționat certificatul de reabilitare solicitat (în original), iar acțiunea a fost depusă la data de 25.03.2015.

Totodată, Colegiul consideră necesar de a reitera faptul că elucidarea respectivelor circumstanțe de fapt sunt necesare în vederea aplicării corecte a legii pertinente speței, și anume a Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, inclusiv a art. 12¹ conform căruia „Cererea de restituire a bunurilor confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie ori de recuperare a valorii acestora se înaintează în decurs de 3 ani de la data înștiințării persoanei supuse represiunilor despre reabilitarea acesteia și se examinează în termen de până la 6 luni din ziua depunerii.”

Mai mult, în susținerea poziției că respectiva eroarea a instanței de apel nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul reține că este necesară examinarea în contradictoriu a probelor menționate anterior, în vederea asigurării

dreptului la un proces echitabil a părților, având în vedere inclusiv prevederile art. 443 CPC, conform cărora instanța de recurs verifică legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Totodată, Colegiul menționează că instanța de apel eronat a concluzionat că recurentul-intimat Ministerul Finanțelor nu era în drept să invoce omiterea termenului de prescripție, argumentându-și poziția că acesta are calitatea procesuală de intervenient accesoriu, din considerentele ce urmează:

Conform cererii de chemare în judecată modificată, anexată de către reprezentantul Sabinei-Simonne Levina, avocatul Vitalie Nagacevski în ședința de judecată din 06 aprilie 2016 (f.d. 148 Vol. I), s-a indicat expres Ministerul Finanțelor în calitate de copârât, mai mult ca atât, Colegiul reține că unicul reprezentant al statului în litigiul respectiv, din contul căruia se pretinde a se încasa sumele de bani, este Ministerul Finanțelor, iar cu titlu de consecință, ultimul are toate drepturile procedurale a părții la proces, prevăzute de legislația procesual civilă, inclusiv dreptul de a invoca scurgerea termenului de prescripție.

Totodată, cu referire la celelalte argumentele invocate de către recurenți, Colegiul menționează că acestea se referă nemijlocit la fondul pricinii și anume la probatoriul și condițiile necesare de fi întrunite pentru a solicita și beneficia de restituirea bunurilor confiscate sau naționalizate ori contravaloarea acestora, iar în situația în care la rejudecarea pricinii urmează a se elucida circumstanțele referitor la respectarea de către solicitant a termenului de înaintare a cererii prevăzut de art. 12¹ a Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, Colegiul reține că examinarea acestor circumstanțe este prematură, acestea urmând a fi examinate după examinarea în contradictoriu a probelor și circumstanțelor referitor la respectarea termenului de înaintare a cererii privind restituirea bunurilor naționalizate.

Din considerentele menționate și având în vedere că s-a constatat examinarea cauzei cu încălcarea normelor de drept procedural și material, totodată instanța de recurs fiind în imposibilitate de a corecta eroarea judiciară, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și de a restitui cauza spre rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu art. art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Sabina-Simonne Levina, Consiliul municipal Chișinău și Primăria municipiului Chișinău.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 08 decembrie 2016, emisă în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Sabina-Simonne Levina împotriva Primăriei municipiului Chișinău, Consiliului municipal Chișinău, Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la constatarea

ilegalității deciziei nr. 9/8 din 19.01.2015 Comisiei municipale privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, cât și achitarea compensațiilor în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, încasarea valorii imobilelor situate în mun. Chișinău, str. Columna, 115 și str. Armenească, 30, dobânzii de întârziere, prejudiciului moral și cheltuielilor de judecată, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Maria Ghervas

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Luiza Gafton

Mariana Pitic

Ion Druță